

УДК 352/354.072.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6\(34\)-225-236](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6(34)-225-236)

Стрельченко Оксана Григорівна доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-5965-9764>

Доценко Олександр Сергійович доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-2074-5715>

Ватанха Тетяна Василівна асистент кафедри терапевтичної стоматології, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кандидат медичних наук, <https://orcid.org/0000-0003-3915-8844>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Анотація. У статті авторами охарактеризовано основні обмеження прав публічних службовців, які проходять службу в органах публічної адміністрації. Сформульовано проблемні моменти щодо застосування такого роду обмежень їхніх прав. Відзначено, що реалізація конституційних засад пріоритетності прав людини неможлива без належного функціонування органів публічної адміністрації, а отже, і встановлення особливих вимог до осіб, які забезпечують їх роботу, зокрема, до обмеження прав. Відповідно, обмеження прав державних службовців, пов'язані із публічно-правовими відносинами, їх недоторканністю приватного життя, деталями судового переслідування, заборонаю на заняття політичною діяльністю. Обмеження прав державних службовців встановлюються українським законодавством та морально-етичними нормами для забезпечення суспільних інтересів органів державної влади. Вони вводяться з урахуванням конкретного історичного етапу розвитку держави. Публічний характер діяльності, наявність повноважень, участь у підготовці, прийнятті та реалізації державних рішень являють собою чітку, обґрунтовану, зрозумілу систему прав публічної людини. Безсумнівно, такі обмеження звужують загальний статус громадян; обираючи державні послуги, людина свідомо погоджується на обмеження певних прав на благо суспільства. Умовою законодавчого обмеження прав державних службовців є дотримання балансу правового регулювання між ефективною організацією діяльності державних органів і правами державних службовців. При встановленні відповідних обмежень не повинна порушуватися суть

конституційних прав і свобод громадян. Незаконні обмеження прав державних службовців негативно позначаються не тільки на іміджі, а й на діяльності органів влади матеріального характеру (необхідність виплати відповідної компенсації з державного бюджету). Дотримання морально-етичних вимог, зокрема накладаються ними обмежень, є обов'язковою умовою надання державних послуг.

Ключові слова: права людини; конституційні права; публічні службовці; права публічних службовців; обмеження; обмеження прав; проходження служби; публічна адміністрація.

Strelchenko Oksana Hryhorivna professor of the Department of Public Management and Administration, National Academy of Internal Affairs, doctor of legal sciences, professor

Dotsenko Oleksandr Serhiyovych Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Public Management and Administration, National Academy of Internal Affairs, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-2074-5715>

Vatankhah Tetyana Vasylivna assistant of the Department of Therapeutic Dentistry, National Medical University named after O.O. Bogomolets, candidate of medical sciences, <https://orcid.org/0000-0003-3915-8844>

ADMINISTRATIVE AND LEGAL CHARACTERISTICS OF THE MAIN RESTRICTIONS OF THE RIGHTS OF PUBLIC SERVANTS

Abstract. In the article, the author describes the main limitations of the rights of public servants serving in public administration bodies. Problematic points regarding the application of this kind of restrictions on their rights are formulated. It was noted that the implementation of the constitutional principles of the priority of human rights is impossible without the proper functioning of public administration bodies, and therefore, the establishment of special requirements for the persons who ensure their work, in particular, the restriction of rights. Accordingly, restrictions on the rights of civil servants related to public-law relations, their inviolability of private life, details of prosecution, prohibition of engaging in political activities. Restrictions on the rights of civil servants are established by Ukrainian legislation and moral and ethical norms to ensure the public interests of state authorities. They are introduced taking into account the specific historical stage of the state's development. The public nature of the activity, the availability of powers, participation in the preparation, adoption and implementation of state decisions represent a clear, well-founded, understandable system of rights of a public person. Undoubtedly, such restrictions narrow the general status of citizens; choosing public

services, a person consciously agrees to the limitation of certain rights for the benefit of society. A condition for the legislative limitation of the rights of civil servants is to observe the balance of legal regulation between the effective organization of the activities of state bodies and the rights of civil servants. When establishing the relevant restrictions, the essence of the constitutional rights and freedoms of citizens should not be violated. Illegal restrictions on the rights of civil servants have a negative impact not only on the image, but also on the activities of authorities of a material nature (the need to pay appropriate compensation from the state budget). Compliance with moral and ethical requirements, in particular the restrictions imposed by them, is a mandatory condition for the provision of public services.

Keywords: human rights; constitutional rights; public servants; rights of public servants; limitation; limitation of rights; completion of service; public administration.

Постановка проблеми. Обмеження прав державних службовців встановлюються українським законодавством та морально-етичними нормами для забезпечення суспільних інтересів органів державної влади. Вони вводяться з урахуванням конкретного історичного етапу розвитку держави. Публічний характер діяльності, наявність повноважень, участь у підготовці, прийнятті та реалізації державних рішень являють собою чітку, обґрунтовану, зрозумілу систему прав публічної людини. Безсумнівно, такі обмеження звужують загальний статус громадян; обираючи державні послуги, людина свідомо погоджується на обмеження певних прав на благо суспільства. Умовою законодавчого обмеження прав державних службовців є дотримання балансу правового регулювання між ефективною організацією діяльності державних органів і правами державних службовців. При встановленні відповідних обмежень не повинна порушуватися суть конституційних прав і свобод громадян. Незаконні обмеження прав державних службовців негативно позначаються не тільки на іміджі, а й на діяльності органів влади матеріального характеру (необхідність виплати відповідної компенсації з державного бюджету). Дотримання морально-етичних вимог, зокрема накладаються ними обмежень, є обов'язковою умовою надання державних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо основних обмежень прав публічних службовців, які проходять службу в органах публічної адміністрації стали праці таких вітчизняних учених: С. Д. Дубенка, В. Я. Малиновського, Ю. Л. Панейка, І. Д. Пастуха, О. В. Петришина, М. І. Цуркана, а також дослідження О. В. Андрієвської, О. О. Посикалюка, К. В. Хлабистової та інших.

Метою статті є ґрунтовне дослідження основних прав публічних службовців під час проходження служби в органах державної влади.

Виклад основного матеріалу. Реалізація конституційних засад пріоритетності прав людини неможлива без належного функціонування органів публічної адміністрації, а отже, і встановлення особливих вимог до осіб, які забезпечують їх роботу, зокрема, до обмеження прав.

Згідно з рішенням Конституційного Суду України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012, «перебування особи на посаді, пов'язаній зі здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування, передбачає не лише гарантії захисту прав цієї особи, а й додаткові правові обтяження» [1].

Створення таких умов в першу чергу направлено на захист інтересів громадян і суспільства від будь-яких зловживань, адже, як стверджував Ш.-Л. Монтеск'є: «Будь-яка людина, що має владу, схильна зловживати нею» [2].

Обмеження прав публічних службовців звужують загальний правовий статус особи, тому науковці вживають поняття «спеціальний статус» або «правовий модус» публічних осіб. Так, у широкому значенні правовий статус публічного службовця сформульовано як систему обов'язків, прав, право-обмежень, етико-правових вимог, соціального захисту та відповідальності, визначених нормативно-правовими актами й гарантованих державою [3, с. 51]. Характеристика правового модусу публічних осіб полягає у встановленні менших меж захисту їх особистого життя порівняно з іншими особами [4, с. 197]. Так, у системі інституту конституційно-правових обмежень прав і свобод людини та громадянина О. В. Андрієвська виокремлює інститут конституційно-правових обмежень прав і свобод спеціальних суб'єктів конституційно-правових відносин [5].

Конституція України регулює лише загальні засади особливого статусу державних службовців, зокрема обмеження їх прав, та передбачає детальне правове регулювання відповідних відносин на рівні закону.

Проблема обмеження роботи неповний робочий день і суміщення її з іншими видами діяльності також актуальна сьогодні.

У ст. 25 Закону визначено обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності для осіб, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (категорії осіб – розділ 1 Методичних рекомендацій).

Особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, заборонено займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України (п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону).

Обмеження, передбачені п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону, не поширюються на: 1) депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; 2) депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі); 3) присяжних; 4) помічників-консультантів народних депутатів України; 5) працівників секретаріатів Голови Верховної Ради

України, Першого заступника Голови Верховної Ради України та заступника Голови Верховної Ради України; 6) працівників секретаріатів депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України; 7) працівників патронатних служб у державних органах; 8) осіб, зазначених у пп. «к» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (крім осіб, зазначених в інших підпунктах п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону), тобто на членів правління Фонду соціального страхування України, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Пенсійного фонду, Наглядової ради Пенсійного фонду; осіб молодшого начальницького складу служби цивільного захисту, які проходять службу в аварійно-рятувальних формуваннях та пожежно-рятувальних підрозділах у змінному режимі (за умови відсутності у таких осіб повноважень із здійснення заходів державного нагляду (контролю), реєстрації декларацій відповідності матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, ліцензування); 9) науково-педагогічних, наукових працівників та здобувачів вищої освіти, зокрема військових навчальних закладів (закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти), залучених Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти на оплатній основі до проведення акредитації.

Особа, призначена (обрана) на посаду, зазначену в п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, зобов'язана не пізніше 15 робочих днів з дня призначення (обрання) на посаду здійснити дії, спрямовані на припинення підприємницької діяльності. У зазначений строк особі забороняється здійснювати підприємницьку діяльність та отримувати будь-які доходи (винагороду тощо) у зв'язку із здійсненням підприємницької діяльності.

Водночас конкретизацію обсягу та змісту обмежень прав публічних службовців парламент визначає дискреційно, з огляду на суспільний інтерес і конкретний історичний етап розвитку держави. Так, про визначення можливості як умови запровадження окремих обмежень прав публічних службовців ідеться в Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, ратифікованій Україною. Відповідно до висновку КСУ від 19 червня 2018 року № 2-в/2018, у разі ухвалення рішення щодо скасування депутатської недоторканності слід ураховувати стан політичної та правової системи України [6].

Обмеження прав державних службовців, пов'язані із публічно-правовими відносинами, їх недоторканністю приватного життя, деталями судового переслідування, заборонаю на заняття політичною діяльністю, закріплені в таких законах, як «Про державну службу в Україні», «Про державну поліцію», «Про прокуратуру», «Про запобігання корупції». Такі обмеження різняться у разі вступу на державну службу, під час її проходження та після її закінчення, а також залежно від сфери діяльності Державної служби та категорії її статусу.

Аналіз вказаних актів і позицій науковців доводить, що відповідні обмеження встановлюються також морально-етичними нормами, дотримання яких формує повагу й довіру до публічної служби. Так, учені зазначають, що під час формування органів публічної влади слід ураховувати антропологічний аспект у їхній діяльності й застосовувати до осіб, які їх представляють, необхідні в конкретному випадку морально-етичні критерії [7, с. 110].

На думку М. В. Костицького, християнські принципи нерозривно пов'язані з моральністю, правом як світоглядними засадами сучасної людської цивілізації [8, с. 8]. Стосовно поліцейських, то науковці зауважують, що довіра населення до поліції тісно пов'язана з поведінкою співробітників поліції щодо громадян, і особливо – з дотриманням норм професійної етики як під час виконання службових обов'язків, так і в приватному житті, у звичайних, побутових ситуаціях [7, с. 22].

Недотримання таких обмежень моральноетичного характеру в деяких випадках є підставою для притягнення до відповідальності. Так, особа, набуваючи повноважень судді, присягає дотримуватися етичних принципів і правил поведінки. Порухення ж присяги є підставою для її звільнення. Адже, відповідно до Конституції України, професійна етика та доброчесність є критеріями для оцінки суддів (пп. 4 п. 161 розділу XV «Перехідні положення»). Безперечно, моральні норми та принципи мають стати тими факторами, які обмежують поведінку публічних службовців. Насамперед це стосується реалізації посадовими особами повноважень дискреційного характеру, виконання програми особами на виборних посадах, наприклад, призначення після «Помаранчевої революції» повторного туру президентських виборів, проведення якого прямо не було передбачено законом. У цих ситуаціях публічний службовець фактично самообмежує себе моральними настановами. Самообмеження – один з найважливіших виявів свободи особистості, взагалі, сутності людини, та виконує важливу регулятивну функцію [9, с. 243].

У теорії права зазвичай використовується поняття "самообмеження влади", але оскільки влада - це ще й особистість, яка її представляє, краще використовувати поняття "самоконтроль державних службовців". Таким чином, вибираючи державну послугу, громадянин зобов'язується діяти в суспільних інтересах і, відповідно, погоджується з обмеженнями, пов'язаними з її проходженням. При цьому такі обмеження повинні бути чітко сформульовані і обґрунтовані. Таким чином, повертаючись до питання про правові обмеження щодо державних службовців, стає очевидним, що обмеження вводяться законом незалежно від того, чи порушується суть конституційних прав і свобод громадян.

Важливим у вирішенні цієї проблеми є правова позиція Конституційного Суду України, яка, в силу свого особливого (специфічного) характеру,

"підставою для виконання певної посади і, отже, предметом розгляду КСУ є причина припинення державної служби, зокрема, випадки звільнення по в основу покладено результати оцінки/верифікації державних службовців у процесі реформування державних органів."

Як відомо, КСУ дійшов висновку, що невідповідність між статтями 157 і 158 Конституції України та змінами до неї було передбачено для оцінки судді, а позиція судді, виявлена за результатами оцінки, була визначена як підстава для його звільнення (висновок про дата 2016/1/20 1-в / 2016, завершення на дату 2016/1/30). 2-в / 2016).

Процедура розгляду конституційності положень Закону України, який встановлював порядок звільнення судді з підстав незгоди із займаною посадою або його відмови від такої оцінки, виявлених за результатами оцінки, була закрита через відсутність належного обґрунтування в конституційній скарзі Верховного Суду України (рішення № 2020-2-18).2-р/2020).

Згідно з рішенням Конституційного Суду України від 2021-7-21, передбачений Законом України "Про державну поліцію" механізм звільнення поліцейських у процесі реформування правоохоронних органів був визнаний неконституційним. У рішенні, тісно пов'язаному з іншими положеннями, говорилося, що оспорювані норми "можуть тлумачитися і застосовуватися не тільки як повідомлення про можливість майбутнього звільнення"...У той же час мета прийняття цього Закону виправдана і підтримується суспільним інтересом до реформування системи управління персоналом. система правоохоронних органів в плані створення такого органу виконавчої влади, як поліція.

Беручи до уваги вищевикладене, можна констатувати, що при реалізації реформ звільнення державних службовців на підставі результатів відповідної оцінки обумовлено гарантією права на працю. Слід зазначити, що критерії законності звільнення, а отже, і "якості закону", сформульовані в постанові Конституційного Суду від 2021-7-21 №4-р(П)/2021, тобто чи здійснюється воно на основі законодавства, що відповідає вимогам з точки зору верховенства права, необхідність звільнення спрямована на досягнення законної (легітимізованої) мети, а заходи, що застосовуються в разі звільнення тієї чи іншої особи, є співмірними (сумірною сили).

Розглядаючи питання щодо правомірності встановлення обмежень прав публічних службовців, слід згадати й закони, які обмежують доступ до публічної служби в порядку вжиття люстраційних заходів. У європейському розумінні люстрація є інститутом перехідного правосуддя та процедурою, спрямованою на заборону посадовим особам, які представляли колишній режим, обіймати впливові посади в державі після зміни влади [10, с. 5].

Механізм застосування обмежень прав публічних службовців в Україні, встановлений ще Законом України «Про очищення влади» 2014 року, який має

чимало недоліків, і слід погодитися з тим, що необхідно було впровадити додаткові процедури застосування обмеження в доступі до публічної служби в такий спосіб, щоб за необхідності відобразити втілення принципу індивідуалізації люстрації [11, с. 184].

Європейський суд з прав людини (рішення від 2019-10-17) про звільнення державних службовців відповідно до закону зазначив, що "заходи, що застосовуються до заявників, є досить обмежувальними і широко-масштабними", і не дав індивідуальної оцінки їх діям через порушення ними права на справедливий судовий розгляд і права на захист прав людини. поважати приватне та сімейне життя. Слід зазначити, що відповідні заходи, передбачені законом України "Про очищення влади", є тимчасовими, відповідно, і дія деяких його норм вже закінчилася (відповідні обмеження були встановлені на 5 і 10 років).

У зв'язку з розглядом питання про бажання ми нагадуємо про рішення Конституційного Суду від 2017-12-20.2-р/2017, в якому говориться, що неконституційними є норми закону, згідно з якими "особа, яка голосує за установу диктатури, не може бути обрана і призначена на посаду глави". вищого навчального закладу (наприклад, акторської майстерності) Закон від 2014-1-16 років". КСУ виходив, зокрема, з того, що цим вводиться юридична відповідальність народного депутата України за результати минулих голосувань. Заходи, спрямовані на відновлення довіри до уряду з 2014 року, також торкнулися таких сфер боротьби з корупцією, як введення електронних декларацій та встановлення відповідальності за недостовірну інформацію про доходи. Ці та інші заходи суттєво обмежують права державних службовців.

Розгляд і вирішення деяких з цих справ КСУ викликало резонанс і викликало значну критику. Знаковим рішенням Конституційного Суду України від 26.02.2019 № 1-р/2019 було визнано норму про незаконне збагачення неконституційною. Аргументуючи це, КСУ наголосив на необхідності "при визначенні таких діянь як злочинів необхідно враховувати гарантії юридичної відповідальності, конституційні положення, що встановлюють принципи захисту прав людини і громадянських свобод, а також процедури встановлення юридичної відповідальності"

Положення Кримінального кодексу України про притягнення до відповідальності державних службовців, які заявляли завідомо неправдиву інформацію, також були визнані неконституційними (рішення Конституційного Суду від 2020-10-27 № 13-р/2020). Водночас слід зазначити, що обмеження, пов'язані з необхідністю управління фінансами осіб, які претендують на роботу або займають посади, пов'язані з державними органами або органами місцевого самоврядування (на надання інформації про доходи та фінансові зобов'язання), сприяють виявленню корупційних злочинів. Такі обмеження щодо змісту постанови Конституційного Суду від 2010-10-6 № 21-рп/2010

мають важливе значення при підборі персоналу та захисті економіки держави і не порушують конституційних норм, що передбачають можливість збору, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про осіб, які дали згоду на це. у разі, визначеному законом (стаття 32, частина 2 Конституції України). Той факт, що діяльність державних посадових осіб повинна передбачати прозорість фінансової інформації про них, обов'язкову перевірку компетентними національними органами та встановлення відповідних санкцій, встановлений міжнародними стандартами в галузі боротьби з корупцією, зокрема, статтею 20 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції 2003 року.

В результаті мінімізація корупційного ризику полягає в законному обмеженні конкретних прав державних службовців (отримання подарунків, доступ до інформації про майно і т.д.) і введенні відповідальності за незаконно отримані доходи, за недостовірність наданої ними інформації, природно, підтверджує їх вина і злочинний умисел в правовому регулюванні законності обмеження прав державних службовців. Серед цих питань також слід приділити увагу питанню визначення меж розкриття конфіденційної інформації. Відповідно до резолюції 1165 (1998) Комітету міністрів Ради Європи, громадські діячі повинні визнати, що їх особливий статус у суспільстві в першу чергу з їх власної волі автоматично підвищує рівень тиску на їх приватне життя, а також підкреслює важливість як права на приватне життя, так і права на свободу право на самовираження всіх як основа демократичного суспільства. Бувши. Ці права не є абсолютними і мають однакові значення, тому в них немає ієрархічних ознак. Рішення від 1.01.2012 р. No.In 2-рр / 2012, КСУ зазначив, що публічний характер самої установи – як суб'єкта влади, так і її посадових осіб - вимагає публікації певної інформації для формування громадської думки про довіру до влади та підтримку її авторитету в суспільстві.

Слід підкреслити, що, незважаючи на законність обмеження права державних службовців на захист інформації про їх приватне життя, межі такого втручання повинні дотримуватися. Європейський суд з прав людини розглядає вимогу про обґрунтування втручання в право на недоторканність приватного життя. Незалежно від того, чи здійснюється втручання в приватне життя, по-перше, відповідно до закону, по-друге, чи необхідно воно в демократичному суспільстві, по-третє, чи має воно законну мету (для запобігання масових заворушень і злочинів, захисту здоров'я і моральності або захисту прав і свобод інших осіб). в інтересах держави і громадської безпеки або економічного благополуччя країни).

Особливості проходження публічної служби на політичних посадах зумовлюють також неможливість оскарження звільнення з посади в судах: за рішенням КСУ від 7 травня 2002 року № 8-рп/2002 до повноважень судів не

належать розв'язання питань політичного характеру та питань, які виникають у зв'язку з призначенням чи звільненням певних посадових осіб. Поміж випадків неправомірного обмеження прав публічних службовців слід виокремити ситуації, коли їх право (зокрема, право рівного доступу до державної служби) не може бути реалізовано через відсутність механізму в законі. Проігнорувати цю проблему органи державної влади не можуть, адже Конституція України має пряму дію та гарантує звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на її підставі (ч. 3 ст. 8). Як правильно зазначено, під філософію захисту прав людини необхідно підвести нові світоглядно-філософські, натуралістичні засади, відмовившись від легістських, оскільки в сучасній Україні легістська доктрина ще достатньо живуча, особливо в правозастосовній діяльності, хоча її принципи та цінності як державоцентричні по суті є несумісними з демократичними цінностями [12, с. 15; 13].

У такій ситуації внесення змін до Закону зазвичай є найкращим варіантом, але вимагає складних процедур (громадяни не мають права законодавчої ініціативи), і тому при необхідності вихід бачиться у зверненні до судів України, які виносять конформне (відповідне положенням Закону) рішення. Конституція України) тлумачення конституційної юрисдикції або закону. Це гарна ідея. Таким чином, рішенням Конституційного Суду України від 2022-6-8 рр. положення кримінально-процесуального кодексу України були визнані неконституційними, в результаті чого були обмежені права осіб, кримінальне провадження щодо яких було припинено через нереабілітацію. Через це людина фактично була позбавлена права стати поліцейським, співробітником спецслужби і т.д. однак прийняття цього рішення створило прогалину в нормативному регулюванні відповідних відносин, тому в мотивувальній частині була відзначена необхідність того, щоб Верховна Рада України його заповнила.

Висновки. Обмеження прав державних службовців встановлюються українським законодавством та морально-етичними нормами для забезпечення суспільних інтересів органів державної влади. Вони вводяться з урахуванням конкретного історичного етапу розвитку держави. Публічний характер діяльності, наявність повноважень, участь у підготовці, прийнятті та реалізації державних рішень являють собою чітку, обґрунтовану, зрозумілу систему прав публічної людини. Безсумнівно, такі обмеження звужують загальний статус громадян; обираючи державні послуги, людина свідомо погоджується на обмеження певних прав на благо суспільства. Умовою законодавчого обмеження прав державних службовців є дотримання балансу правового регулювання між ефективною організацією діяльності державних органів і правами державних службовців. При встановленні відповідних обмежень не повинна порушуватися суть конституційних прав і свобод

громадян. Незаконні обмеження прав державних службовців негативно позначаються не тільки на іміджі, а й на діяльності органів влади матеріального характеру (необхідність виплати відповідної компенсації з державного бюджету). Дотримання морально-етичних вимог, зокрема накладаються ними обмежень, є обов'язковою умовою надання державних послуг.

Література:

1. Рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>
2. Монтеск'є, Шарль Луї де. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 396. 742 с.
3. Цуркан М. І. Правове регулювання публічної служби в Україні. Особливості судового розгляду спорів : монографія. Харків : Право. 2010. 216 с.
4. Посикалюк О. О. Межі захисту особистих немайнових прав публічних осіб: порівняльно-правове дослідження. Приватне право і підприємництво. 2014. № 13. С. 197–200.
5. Андрієвська О. В. Конституційно-правові обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : Київ, 2018. 21 с.
6. Шершель О. В. Обмеження прав публічних службовців: проблемні питання 2022. № 2 (24) Філософські та методологічні проблеми права С. 102-108.
7. Констанкевич Ю. З. Людський вимір права та морально-етичні критерії персоналістичного формування органів публічної влади. Право і суспільство. 2019. № 3. С. 106–110. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/3_2019/part_1/20.pdf.
8. Філософсько-правове дослідження впливу християнських засад суспільства на правову систему України : монографія / [В. М. Вовк, М. В. Костицький, А. І. Луцький та ін.]. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. 340 с. ISSN 2519-4666. Filososf's'ki ta metodologični problemi prava. 2022. № 2 (24) Філософські та методологічні проблеми права 108
9. Сідак Л. М. Самообмеження як один з головних засобів саморозвитку особистості. Науковий вісник. 2015. № 45 (I). С. 241–253. (Серія «Філософія»).
10. Хлабистова К. В. Інститут люстрації: конституційно-правові засади регулювання та вдосконалення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2017. 250 с.
11. Чорненький. В. Конституційно-правові особливості застосування люстраційних заходів в Україні. Конституційне право. 2020. № 11. С. 179–185. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.31>.
12. Братасюк М. Філософія захисту прав людини з позицій сучасного правового мислення. Філософські та методологічні проблеми права. 2020. № 1 (19). С. 14–20. DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.14>.
13. Павлишин О., Кравчук О. Професійно-етичні та деонтологічні засади діяльності поліцейського у сфері забезпечення правопорядку. Філософські та методологічні проблеми права. 2020. № 1 (19). С. 21–31 DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.21>

References:

1. Rishenniam Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Zhashkivskoi raionnoi rady Cherkaskoi oblasti shchodo ofitsiinoho tлумachennia polozhen chastyn pershoi, druhoi statti 32, chastyn druhoi, tretoi statti 34 Konstytutsii Ukrain vid 20 sichnia 2012 roku № 2-rp/2012 [By the decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of the constitutional submission of the Zhashkiv District Council of the Cherkasy Region regarding the official interpretation of the provisions of the first and second parts of Article 32, the second and third parts of Article 34 of the Constitution of Ukraine dated January 20, 2012 No. 2-rp/2012] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text> [in Ukrainian].

2. Monteskie, Charl Lui de. (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk*. V. I. Shynkaruk (hol. redkol.) [Montesquieu, Charles Louis de. *Philosophical encyclopedic dictionary*. V. I. Shynkaruk (chief editor) and others]. Kyiv : Instytut filosofii imeni Hryhoriia Skovorody NAN Ukrainy : Abrys,. P. 396. 742 p. [in Ukrainian].

3. Tsurkan, M.I. (2010). *Pravove rehuliuвання publichnoi sluzhby v Ukraini* [Legal regulation of public service in Ukraine]. *Osoblyvosti sudovoho rozhliadu sporiv, Peculiarities of judicial review of disputes*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

4. Posykaliuk, O.O. (2014). *Mezhi zakhystu osobystykh nemainovykh prav publichnykh osib: porivnialno-pravove doslidzhennia* [Limits of protection of personal non-property rights of public persons: a comparative legal study]. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo, Private law and entrepreneurship*, 13, 197-200 [in Ukrainian].

5. Andriievska, O.V. (2018). *Konstytutsiino-pravovi obmezhennia prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini* [Constitutional and legal restrictions on the rights and freedoms of a person and a citizen in Ukraine]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

6. Konstankevych, Yu.Z. (2019). *Liudskyi vymir prava ta moralno-etychni kryterii personalistychnoho formuvannia orhaniv publichnoi vlady* [Human dimension of law and moral and ethical criteria of personalistic formation of public authorities]. *Pravo i suspilstvo, Law and society*, 3, 106-110. Retrieved from http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/3_2019/part_1/20.pdf [in Ukrainian].

7. Vovk, V.M., Kostytskiy, M.V., & Lutskiy, A.I. (et al.). (2017). *Filosofsko-pravove doslidzhennia vplyvu khrystyianskykh zasad suspilstva na pravovu systemu Ukrainy* [Philosophical and legal study of the influence of Christian foundations of society on the legal system of Ukraine]. Ivano-Frankivsk: Symfonia forte [in Ukrainian].

8. Pavlyshyn, O., & Kravchuk, O. (2020). *Profesiino-etychni ta deontolohichni zasady diialnosti politseiskoho u sferi zabezpechennia pravoporiadku* [Professional-ethical and deontological principles of a policeman's activity in the field of law enforcement]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava, Philosophical and methodological problems of law*, 1(19), 21-31. DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.21> [in Ukrainian].

9. Sidak, L.M. (2015). *Samoobmezhennia yak ody z holovnykh zasobiv samorozvytku osobystosti* [Self-restraint as one of the main means of personal self-development]. *Naukovyi visnyk, Scientific Bulletin*, 45(I), 241-253 [in Ukrainian].

10. Khlabistova, K.V. (2017). *Instytut liustratsii: konstytutsiino-pravovi zasady rehuliuвання ta vdoskonalennia* [Institute of lustration: constitutional and legal principles of regulation and improvement]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

11. Chornenkyi, V. (2020). *Konstytutsiino-pravovi osoblyvosti zastosuvannia liustratsiinykh zakhodiv v Ukraini* [Constitutional and legal features of the application of lustration measures in Ukraine]. *Konstytutsiine pravo, Constitutional Law*, 11, 179-185. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.31> [in Ukrainian].

12. Bratasiuk, M. (2020). *Filosofia zakhystu prav liudyny z pozytsii suchasnoho pravovoho myslennia* [The philosophy of human rights protection from the standpoint of modern legal thinking]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava, Philosophical and methodological problems of law*, 1(19), 14-20. DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.14> [in Ukrainian].

13. Pavlyshyn O. & Kravchuk O. (2020). *Profesiino-etychni ta deontolohichni zasady diialnosti politseiskoho u sferi zabezpechennia pravoporiadku* [Professional-ethical and deontological principles of a policeman's activity in the field of law enforcement.]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava – Philosophical and methodological problems of law*, 1 (19), 21–31 DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.21> [in Ukrainian].